

Özel Yeteneklilerde Matematik Öğretimi

ve Matematiksel Yaratıcılığın Desteklenmesi

Editörler:

Dr. Öğr. Üyesi Şeyma ŞENGİL AKAR

Doç. Dr. Gülşah BATDAL KARADUMAN

2. Baskı

Editörler: Dr. Öğr. Üyesi Şeyma ŞENGİL AKAR
Doç. Dr. Gülşah BATDAL KARADUMAN

Özel Yeteneklilerde Matematik Öğretimi ve Matematiksel Yaratıcılığın Desteklenmesi

ISBN 978-625-8044-13-3

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2023, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Aralık, 2021

2. Baskı: Aralık, 2023

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/ANKARA
Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 51818

Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50

Dağıtım: 0312 434 54 24

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Sevgili okurlarımız bu kitap, doktora çalışmalarında özel yetenekli öğrencilerin matematik eğitimi alanına odaklanmış olan alan uzmanlarının birlikte çalışarak hazırladığı bir üründür. Bu kitap ilk ve ortaokul düzeyinde özel yetenekli öğrencilerin matematiksel yeteneklerinin geliştirilmesini amaç edinen, bu öğrencileri nasıl destekleyebileceği konusunda yardıma ihtiyaç duyan öğretmenlere, öğretmen adaylarına ve ailelere destek olmak amacıyla hazırlanmıştır. Öğrencilerin hem okul dışı hem de sınıftaki öğrenme ortamlarında etkili bir biçimde eğitimlerine destek olmak amacıyla hazırlanmış bu kitapta, öncelikle özel yetenekli öğrencilerin, özellikle matematikte özel yetenekli öğrencilerin özelliklerine değinilmiştir. Bu öğrencilerin özelliklerinden yola çıkılarak, özel yetenekli öğrencilerin nasıl tanılanabileceği, onlara yönelik matematik eğitimi temelinde nasıl farklılaştırma yapılabileceği, matematiksel becerilerinin nasıl desteklenebileceği, hangi uygulamaların yapılabileceği örnek etkinliklerle de desteklenerek ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Kitapta birinci bölümde özel yetenekli öğrenciler ve matematikte özel yetenekli öğrencileri tanımlarken alana özgü yetenek kavramına vurgu yapılmıştır. İkinci bölümde matematikte özel yetenekli öğrencilerin tanılanmasına odaklanmış, üçüncü bölümde matematik yeteneğinin önemli bir alt boyutu olan matematiksel yaratıcılığın desteklenmesi konusu işlenmiştir. Dördüncü bölüm, matematiksel düşünme odaklı bir bölüm olup, analogik düşünme üzerine odaklanmıştır. Beşinci ve altıncı bölümler matematik eğitiminde farklılaştırmanın ve zenginleştirmenin nasıl yapılabileceği konusunda eğitimcilere fikir vermeyi amaçlamaktadır. Yedinci ve sekizinci bölümlerde matematiksel becerilerin en önemlileri olarak görünen problem çözme ve problem kurmaya odaklanılmıştır. Dokuzuncu bölümde matematiksel modelleme etkinlikleri temelinde matematiksel yaratıcılığın nasıl destekleneceği konusu işlenmiştir. Onuncu bölümde, sorgulamaya dayalı matematik öğretiminin sınıf ortamında kullanılmasına odaklanılmış olup, son bölümde özel yetenekli öğrencilerde teknoloji destekli matematik öğretimine odaklanılmıştır. Kitabın öğretmenlere, öğretmen adaylarına ve ailelere, özel yetenekli çocukların matematik alanında desteklenmesinde, bireysel ve matematik yeteneklerinin geliştirilmesinde yardımcı olacak bir kılavuz olacağı düşünülmektedir.

Editörler

Dr. Öğr. Üyesi Şeyma ŞENGİL AKAR

Doç. Dr. Gülşah BATDAL KARADUMAN

2023

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editörler: Şeyma ŞENGİL AKAR - Gülşah BATDAL KARADUMAN

1. Bölüm: Özel Yetenekli Öğrenciler ve Matematik Öğretimi

Doç. Dr. Gülşah BATDAL KARADUMAN

İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa

ORCID No: 0000-0001-5725-0949

2. Bölüm: Matematikte Özel Yeteneklilerin Tanınması

Doç. Dr. Sema TAN

Sinop Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-9816-8930

3. Bölüm: Matematiksel Yaratıcılık ve Geliştirilmesi

Doç. Dr. Savaş AKGÜL

İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa

ORCID No: 0000-0003-0436-2765

4. Bölüm: Özel Yetenekli Öğrencilerin Matematik Eğitiminde Benzerlik ve İlişki Temelli Düşünmeden Yararlanma

Doç. Dr. Şule GÜÇYETER

Uşak Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-5483-3222

5. Bölüm: Matematikte Program Farklılaştırması

Dr. Öğr. Üyesi Melodi ÖZYAPRAK

Buffalo State University

ORCID No: 0000-0003-1891-8218

6. Bölüm: Matematikte Zenginleştirme Uygulamaları

Dr. Öğr. Üyesi Bilge BAL SEZEREL

Anadolu Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-7262-3563

7. Bölüm: Problem Çözme

Doç. Dr. Burcu DURMAZ

Süleyman Demirel Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-2788-434X

8. Bölüm: Problem Oluşturma

Dr. Öğr. Üyesi Ülkü AYVAZ

Abant İzzet Baysal Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-4246-2070

9. Bölüm: Matematiksel Modelleme Etkinlikleri ve Matematiksel Yaratıcılığın Desteklenmesi

Dr. Öğr. Üyesi Şeyma ŞENGİL AKAR

Kastamonu Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-0032-7439

10. Bölüm: Sorgulama Temelli Matematik Öğretimi (STMÖ)

Doç. Dr. Burak KARABEY

Dokuz Eylül Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-8614-8628

11. Bölüm: Matematik Eğitiminde Teknoloji Uygulamaları

Doç. Dr. Gönül YAZGAN SAĞ

Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-7237-5683

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. BÖLÜM

ÖZEL YETENEKLİ ÖĞRENCİLER VE MATEMATİK ÖĞRETİMİ

Giriş	2
Özel Yeteneklilerin Temel Özellikleri	4
Matematikte Özel Yetenek.....	8
Özel Yetenekli Öğrenciler İçin Matematik Öğretimi.....	11
Özet	18
Kaynakça.....	19
Bölüm Değerlendirme Soruları.....	22

2. BÖLÜM

MATEMATİKTE ÖZEL YETENEKLİLERİN TANILANMASI

Giriş.....	24
Matematikte Özel Yeteneklilerin Temel Özellikleri	25
Özel Yeteneklilerde Tanılama/Matematikte Özel Yeteneklilerde Tanılama.....	26
Matematikte Özel Yeteneği ve Yaratıcı Problem Çözme Becerisini Tanılamada Kullanılan Araçlar	27
Düzyer Üstü Testler	28
Matematiksel Yetenek Testi (MYT)	30
Üstün Yetenekli Çocuklar İçin Matematiksel Yetenek Testi (Test of Mathematical Abilities for Gifted Students; TOMAGS)	31
Erken Matematik Yeteneği Testi (Test of Early Mathematics)	31
Matematikte Yaratıcı Problem Çözme Becerisi Testi (MYPÇBT)	32
Çoklu Çözüm Etkinlikleri (Multiple Solution Task)	33
DISCOVER Matematik Testi	36
Derecelendirme Ölçekleri	38
Purdue Akademik Derecelendirme Ölçeği.....	39
Üstün Öğrencilerin Davranışsal Özelliklerini Derecelendirme Ölçeği	39
Özet	40
Kaynakça.....	41
Bölüm Değerlendirme Soruları.....	44

3. BÖLÜM

MATEMATİKSEL YARATICILIK VE GELİŞTİRİLMESİ

Giriş.....	46
Yaratıcılık Nedir?	48
Matematiksel Yaratıcılık	49
Matematiksel Yaratıcılığın Ölçülmesi.....	53
Matematiksel Yaratıcılığın Geliştirilmesi.....	55
Uygulamaya Yönelik Neler Yapabiliriz?.....	60
Açık Uçlu Görevler/Sorular	60
Ders Planı/Etkinlik Örneği	62
Özet	64
Kaynakça.....	64
Ek 1. Matematik Yaratıcılık Ölçeği Soru Örneği.....	67
Bölüm Değerlendirme Soruları.....	68

4. BÖLÜM

ÖZEL YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN MATEMATİK EĞİTİMİNDE BENZERLİK VE İLİŞKİ TEMELLİ DÜŞÜNME DEN YARARLANMA

Giriş.....	72
Matematik ve Matematiksel Düşünme.....	72
Polya ve Matematiksel Düşünme	74
Poincare ve Matematiksel Düşünme	75
Matematikte Benzerlik ve İlişki Temelli Düşünme Modeli	77
Analojiler, Analojik Düşünme ve Analojik Muhakeme.....	78
Özet	84
Etkinlik Örnekleri	85
Kaynakça.....	88
Bölüm Değerlendirme Soruları.....	89

5. BÖLÜM

MATEMATİKTE PROGRAM FARKLILAŞTIRMASI

Giriş.....	92
Eğitim Programının Farklılaştırılması.....	94
Matematik Eğitiminde Farklılaştırma	101

İçeriği Farklılaştırma.....	108
Süreci Farklılaştırma.....	118
Ürünü Farklılaştırma.....	124
Özet.....	127
Kaynakça.....	129
Bölüm Değerlendirme Soruları.....	131

6. BÖLÜM

MATEMATİKTE ZENGİNLEŞTİRME UYGULAMALARI

Giriş.....	134
Zenginleştirme Nedir?.....	134
Zenginleştirme Yaklaşımları.....	135
Süreç Temelli Zenginleştirme.....	136
İçerik Temelli Zenginleştirme.....	136
Ürün Temelli Zenginleştirme.....	137
Zenginleştirme Stratejileri.....	138
Bağımsız Çalışmalar ve Bağımsız Projeler.....	138
Kütüphane ve İnternet Araştırma Projeleri.....	139
Bilimsel Araştırma Projeleri.....	140
Sanat, Drama, Yaratıcı Yazın ve Diğer Bağımsız Projeler.....	140
Öğrenme Merkezleri.....	141
Alan Gezileri.....	142
Okul Sonrası Programlar - Yaz Programları.....	143
Mentörler ve Mentörlük.....	145
Akademik Yarışmalar.....	147
Çok Disiplinli (Multidisipliner) Öğrenme.....	148
Aşamalı Görevler.....	149
Zenginleştirme Uygulamalarının Akademik ve Sosyo-Duygusal Çıktıları.....	151
Özet.....	152
Kaynakça.....	153
Önerilen Kaynaklar.....	154
Bölüm Değerlendirme Soruları.....	155

7. BÖLÜM

PROBLEM ÇÖZME

Giriş.....	158
Matematiksel Problemler ve Türleri	158
Problem Çözmenin Tanımı ve Problem Çözme Modelleri	167
Problem Çözme Stratejileri.....	170
Sistemik Liste Yapma Stratejisi.....	170
Şekil Çizme Stratejisi	170
Bağıntı Bulma Stratejisi	170
Problemi Basitleştirme Stratejisi	171
Geriye Doğru Çalışma Stratejisi.....	171
Tahmin ve Kontrol Stratejisi	171
Denklem veya Eşitsizlik Yazma Stratejisi.....	171
Tablo Yapma Stratejisi.....	171
Muhakeme Etme Stratejisi	172
Problem Çözme Eylemlerinin Niteliği Bağlamında Matematikte Özel Yeteneklilik	172
Uygulamaya Dönük Öneriler	177
Evde.....	177
Sınıfta.....	178
Okulda	179
Okul Dışında	179
Etkinlik Örnekleri	180
Özet	183
Önerilen Kaynaklar.....	183
Kaynakça.....	184
Bölüm Değerlendirme Soruları.....	188

8. BÖLÜM

PROBLEM OLUŞTURMA

Giriş.....	191
Problem Oluşturma Nedir?.....	192
Problem Oluşturma Durumları Nelerdir?	193
Yapılandırılmış Problem Oluşturma Durumu	193
Yarı-Yapılandırılmış Problem Oluşturma Durumu.....	195
Serbest Problem Kurma Durumu	196
Neden Problem Oluşturma Çalışmaları Yapılmalıdır?.....	197
Problem Oluşturma Derse Nasıl Entegre Edilebilir?	198
Amaç Olarak Problem Oluşturma	199
Araç Olarak Problem Oluşturma.....	200
Problem Oluşturma Süresince Hangi Unsurlara Dikkat Edilmeli?	202
Problem Oluşturma Durumunun Hazırlanması	203
Değerlendirme Ölçütlerinin Belirlenmesi	203
Öğrenme Ortamının Düzenlenmesi	204
Oluşturulan Problemlerin Çözülmesi	205
Uygulamaya Yönelik Neler Yapılabilir?	205
Sınıf İçi Etkileşime Dayalı Uygulamalar	205
Sınıflar Arası Etkileşime Dayalı Uygulamalar	206
Sınıf Dışı Uygulamalar	206
Örnek Etkinlikler.....	207
Özet	212
Kaynakça.....	213
Bölüm Değerlendirme Soruları.....	218

9. BÖLÜM

MATEMATİKSEL MODELLEME ETKİNLİKLERİ VE MATEMATİKSEL YARATICILIĞIN DESTEKLENMESİ

Giriş.....	220
Matematiksel Modelleme Etkinlikleri ve Matematiksel Yaratıcılığın Desteklenmesi	222
Farklılaştırma Olarak Matematiksel Modelleme Etkinlikleri.....	227
Uygulamaya Yönelik Neler Yapabiliriz?	229
Sınıf İçi Uygulamalar: Modelleme Etkinliklerinin Uygulanması	230
Okul Dışında Neler Yapılabilir?	235
Örnek Modelleme Etkinliği	236
Özet	237
Kaynakça.....	237
Bölüm Değerlendirme Soruları.....	239

10. BÖLÜM

SORGULAMA TEMELLİ MATEMATİK ÖĞRETİMİ (STMÖ)

Giriş.....	242
Sorgulama Temelli Öğretim Nedir?	243
Matematik Sorgulanabilir mi?	244
Nasıl Sorular Sormalıyız?	246
Sorgulama Temelli Öğretimin Sınıflandırılması	249
Özet	257
Kaynakça.....	257
Bölüm Değerlendirme Soruları.....	258

11. BÖLÜM**MATEMATİK EĞİTİMİNDE TEKNOLOJİ UYGULAMALARI**

Giriş.....	260
Teknoloji Kullanımının Öğrenme Ortamlarındaki Yeri	262
Teknoloji Kullanımının Matematikte Özel Yetenekli Eğitimdeki Yeri.....	265
Uygulamaya Yönelik Öneriler	268
Okul Dışı Uygulama Örnekleri	268
Sınıfta ve Okulda Uygulama Önerileri.....	269
Etkinlik Örnekleri	271
Etkinlik 1: Üçgenlerin Yardımcı Elemanlarını Keşfedelim!	271
Etkinlik 2: Kesirler Çarpımında Dikdörtgen Modeli	275
Etkinlik 3: Dairenin Alanı Nasıl Bulunur?.....	277
Özet	278
Kaynakça.....	279
Önerilen Kaynaklar	280
Bölüm Değerlendirme Soruları.....	281
Yazarlar Hakkında.....	283